

KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ TAKİP YOLLARI

Prof. Dr. Mehmet Helvacı*

GİRİŞ

Bir senedin kambyo senedi (bono - poliçe - çek) olması, onu birçok bakiımdan özel hükümlere tabi kılar. Bunlardan biri, kambyo senetlerinden doğan alacağın cebri icra yolu ile takibinde kendisini gösterir.

Kambyo senetlerinin devredilebilirlik (dolanım/tedavül) yeteneği, mücerretlik ilkesi gereği alacaklının alacağının varlığını ispat etmek zorunda olması, giderek bunların güvenli birer ödeme aracı olmaları, içerdikleri hakkın takibi noktasında senet alacaklısı lehine kolaylaştırılmış bir takip usulünün kabulünü gerektirmiştir.

Kambyo senetlerinin konu olduğu Türk Ticaret Kanunu ("TK"), Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu ("BK") dışındaki kanunların başında, bunlar için özel bir takip usulü düzenleyen İcra ve İflas Kanunu ("İİK") gelmektedir. İcra ve iflas hukukumuzda kambyo senetlerine özgü takip yolları, haciz yolu (İİK 168-170b) ve iflas yolu (İİK 171 vd.) ile olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu özel takip yollarının her ikisi de, İİK'nın "İflas yolu ile takip" başlıklı altıncı babında düzenlenmiştir¹.

Belirtmek gerekir ki, alacaklı, bir kambyo senedine bağlı alacağı için mutlaka kambyo senetlerine özgü takip yollarından birine başvurmak zorunda değildir². Alacaklı, *borçlusı iflasa tabi kişilerden değilse*, onun aleyhine kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe başvurmak yerine, dilerse genel haciz yolu ile takibe başvurabilir. Bunun gibi, alacaklı, *borçlusı iflasa tabi kişilerden ise*, kambyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe başvurmak zorunda değildir; borçlusunu dilerse genel iflas veya genel haciz ya da kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile de takip edebilir.

Çalışmada; önce, kambyo senetlerine özgü hem haciz hem de iflas yolu ile takibe uygulanan (ortak) hükümleri içeren İİK 167'de takibin kabulü için hangi şartların arandığı açıklanmıştır. Bundan sonra, kambyo senetlerine özgü

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Başkanı.

¹ İsviçre hukukunda, kambyo senetlerine özgü tek bir takip yolu vardır. O da, iflas yolu ile takiptir. Senet alacaklısı için özel bir haciz yolu ile takip imkanı kabul edilmemiştir. Buna göre; senet alacaklısı, borçlu iflasa tabi kişilerden değilse, sadece genel haciz yolu ile takibe başvurabilir (Loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite = Borçlar İçin Takip ve İflas Hakkında Federal Kanun, İsv. İİK 177-189).

² Buna göre; kambyo senetlerine özgü takip yolları ile alacağına kavuşma imkanı, alacaklının ihtiyarındadır. Elindeki senedin kambyo senedi vasfında olması dolayısıyla kendisi için getirilen kolaylaştırılmış takip usulünden yararlanıp yararlanmamak konusunda seçim hakkı ondadır.

takip yollarına ilişkin İİK düzenlemesi ele alınmıştır³. Bu kapsamda; ödeme emri ve içeriği, kambiyo senetlerine özgü takip yollarında ödeme emrine itiraz ve şikayet yollarının arz ettiği özelliklerden/kurallardan bahsedilmiş; akabinde, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe de uygulanan genel haciz yolu ile takibe ilişkin hükümler ve kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe de uygulanan genel iflas yolu ile takibe ilişkin hükümler ile kambiyo senetlerine özgü takip yolları için diğer bir ortak düzenleme öngören İİK 179b açıklanmıştır. Sonuç bölümü yerine ise, kambiyo senetlerine özgü takip yollarının genel haciz ve iflas yolu ile takiplerden en temel farklarının kısaca ortaya konulması tercih edilmiştir.

I. TAKİBİN KABULÜ ŞARTLARI (İİK 167)

1. Alacağın kambiyo senedine dayanması gerekir.

Alacaklının borçlusu aleyhine kambiyo senedine özgü gerek haciz gerekse iflas yolu ile başvurabilmesi için, alacağının bir kambiyo senedine dayanması gerekir. İİK 167/I'de, açıkça "Alacağı çek, poliçe veya emre muharrer senete müstenit olan alacaklı..."⁴ denmiştir. Kambiyo senetleri poliçe, bono ve çekten ibaret olduğuna göre, ancak bunlardan birine dayanılıyorsa kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurulabilir; o halde, alacaklı, kambiyo senetlerine benzeyen senetler⁵ (TK 826 ilâ 830) veya kambiyo senetleri dışındaki kıymetli evraka⁶ dayanılıyorsa, bu özel takip yollarına başvuramaz.

İcra müdürü, takip talebiyle birlikte ibraz edilen senedin (İİK 167/II) kambiyo senedi vasfını haiz olduğunu görürse, borçluya ödeme emri gönderir

³ Ancak, bu yapılırken, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip ile genel haciz yolu ile takibin (takip talebi ve ödeme emri aşamalarından sonraki) haciz, paraya çevirme ve paraların paylaşılması aşamaları aynı olduğundan, esasen icra hukukunu ilgilendiren bu konular üzerinde durulmamış; genel iflas yolu ile takibin kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe uygulanan hükümlerine de büyük ölçüde değinilmemiştir.

⁴ TK, 6762 sayılı (eski) TK'da ("eTK") bono için kullanılan "emre muharrer senet" kelimesi yerine "emre yazılı senet" kelimesini tercih etmiştir. Bu tercihin, sadece kanun koyucunun dili güncelleştirme amacından kaynaklandığını söyleyebiliriz (bkz. TK 776'nın gerekçesi). Bu değişikliği, "emre yazılı senet" deyimini aynı zamanda ciro + zilyetliğin geçirilmesi yolu ile devredilen senet grubunu, yani devir şekillerine göre yapılan (en temel) kıymetli evrak sınıflandırmasında kıymetli evrakın türlerinden birini ifade ettiği için isabetli bulmadığımızı söyleyelim. Nitekim, kanun koyucu, emre yazılı havaleyle ilişkin TK Tasarısı'nın 829 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan "emre yazılı senetlerin" ifadesini, bu noktada açıklık sağlamak amacıyla, sonradan (Adalet Komisyonu'nda) "emre yazılı senetlerden bonoların" şeklinde değiştirmek zorunluluğunu hissetmiştir.

⁵ Kambiyo senetlerine benzeyen senetler hakkında İİK 167 vd.'nin uygulanmayacağı TK 829'da emre yazılı havale bakımından "İcra ve İflas Kanununun, çekler, poliçeler ve emre yazılı senetlerden bonoların takibine ilişkin hükümleri, emre yazılı havaleye uygulanamaz." denilerek ve aynı ifadelerle TK 830/II'de emre yazılı ödeme vaadi bakımından özel olarak belirtilmiştir.

⁶ 12. HD.'nin 20.10.1983 t. ve E. 1983/5446, K. 1983/7759 sayılı kararında, takip konusu mevduat sertifikası -Kanun'un "kıymetli evrak" tanımı içine dahil edilse bile-kambiyo senedi vasfını kazanamayacağı için, İİK 167 vd.'nin bu çeşit belgeye uygulanamayacağına hükmedilmiştir.

(İİK 168/I, 171/I). İcra müdürü, takip dayanağı senedin kambiyo senedi olup olmadığını, re'sen takdir ve tayin eder.

İcra müdürü, senedin kambiyo senedi vasfını haiz olup olmadığına, senedin poliçe, bono veya çek olmasına göre TK'da öngörülen şekil şartlarını taşıyıp taşımadığına bakarak karar verir. Buna göre, takip dayanağı poliçenin TK 671'de, bononun TK 776'da ve çekin TK 780'de sayılan (zorunlu) unsurları/kayıtları taşınması gerekir. Bu maddelerde sayılan unsurlardan birini veya birkaçını içermeyen poliçe, bono ya da çek, TK 672/II-IV, TK 777/II-IV ile TK 781/II ve III'te öngörülen haller dışında kambiyo senedi vasfını haiz değildir (TK 672/I, 777/I, 781/I). Bu yüzden, böyle bir senet, kambiyo senetlerine özgü takibe dayanak da olamaz. Demek ki, icra müdürü, takip dayanağı senedin kambiyo senedi olup olmadığını -o da hemen aşağıda belirttiğimiz üzere sadece-TK'nın 671, 672, 776, 777, 780 ve 781 inci maddelerine göre tayin edecektir⁷.

Bilindiği gibi, 3167 sayılı (mülga) Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da 4184 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik, çeklerde vergi kimlik numarası bulunması zorunluluğunu getirmiş ve bu unsurun çekte yer almamasının çekin geçerliliğine etkisini tartışmaya açmıştı⁸. 5941 sayılı Çek Kanunu'nun ("ÇekK") 2 nci maddesinin dokuzuncu fıkrasında, çekin unsurlarına ilişkin ÇekK'da yer alan düzenlemelerin çekin geçerliliğini etkilemeyeceği belirtilerek, anılan tartışma sonuca bağlanmıştır.

İcra müdürünün yapacağı inceleme, sırf şekli/biçimsel bakımdan yapılan ve bu itibarla sınırlı bir incelemedir. İcra müdüründen, bundan kapsamlı, maddi hukuka da ilişkin bir inceleme yapması beklenemez. Bundan ise, icra müdürünün alacaklının tevdi ettiği senedin kambiyo senedi vasfına sahip olup olmadığını takdir ederken bağlı olduğu hükümlerin yukarıda sayılan TK 671, 672, 776, 777, 780 ve 781'den ibaret olduğu sonucuna varılır. İcra müdürü, senedin kambiyo senedi olduğunu takdir ve tayin eder ve bunun üzerine borçluya ödeme emri gönderirse (İİK 168/I, 171/I), borçlu, senedin bu vasıfta olmadığı iddiasında ise, bunu zaten icra mahkemesi nezdinde şikayet yolu ile -o da, ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün⁹ içinde- ileri sürebilir (İİK 168/I-b.3). O halde, maddi hukuka ilişkin bir sebebin varlığı, icra müdürünün

⁷ Her bir kambiyo senedinin zorunlu ve alternatif unsurlarını saymak yerine, bunları düzenleyen TK maddelerinin numaralarını belirtmekle yetiniyoruz.

⁸ Biz, 3167 sayılı (mülga) ÇekK bakımından da, çekte vergi kimlik numarasının bulunmamasının çekin geçerliliğine etki etmediğini savunmuştuk (Bkz. **Mehmet Helvacı**, Brève comparaison sur la form du chèque et le résultat pour la Turquie, Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul, Volume: 36, No: 53, 2004, s.416 vd.). HGK'nın 08.06.2005 t. ve E. 2005/12-357, K. 2005/363 sayılı kararında (Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası) da, 4814 sayılı Kanun ile yapılan değişikliğin amacının kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına alarak Devleti ve en az onun kadar yetkili hamili düzenleyene (keşideciye) karşı korumak olduğu; bu yüzden, çek hamilleri aleyhine sonuçlar doğuracak şekilde yorumlanmaması gerektiği, bu değişikliğin eTK 692'yi değiştirecek mahiyette olmadığı, vergi kimlik numarasının yazılmamasının eTK'daki zorunlu unsurları taşıyan çekin bu vasfını ortadan kaldırmayacağı belirtilmiştir.

⁹ Burada şikayetin süresi genel haciz yolu ile takiptekinden (yedi gün, İİK 16/I) kısadır. Ayrıca, sadece borçlu bakımından öngörülmüştür. İcra müdürü senet kambiyo senedi vasfını haiz olduğu halde borçluya ödeme emri göndermezse, bu kere alacaklı, icra mahkemesi nezdinde -yedi gün içinde (İİK 16/I)- şikayet yoluna başvurabilir.

borçluya ödeme emri göndermesine engel olmayıp, takibin ödeme emri gönderilmesinden sonraki aşamalarında icra mahkemesi tarafından değerlendirilecektir.

İcra mahkemesi, süresinde yapılan şikayet veya itiraz dolayısıyla usulü dairesinde kendisine intikal eden işlerde takibin dayanağı olan senedin kambyo senedi vasfına sahip olmadığını re'sen dikkate alarak da takibi iptal edebilir (İİK 170a/II).

2. Önce rehne başvurma zorunluluğu yoktur.

Rehinle temin edilmiş bir alacağın (İİK 23) borçlusu iflasa tabi kişilerden olsa bile, alacaklı, yalnız rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilamsız takip yapabilir. Ancak rehnin tutarı borcu ödemeye yetmezse, alacaklı kalan alacağını iflas veya haciz yolu ile takip edebilir (İİK 45/I).

Bu halde, para alacağı rehinle temin edilmişse, onun tahsili için önce rehne başvurmak zorunludur. İİK 45/III ise, kambyo senetleri hakkındaki 167 nci madde hükmünü saklı tutmuştur. Saklı tutulan bu hükme göre, kambyo senedine dayanan alacaklı, hem de *alacağı rehinle temin edilmiş olsa bile*, önce rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurması gerekmeden, alacağına kavuşmak için, borçlusu aleyhine kambyo senetlerine özgü haciz veya iflas yolu ile takip yapabilir¹⁰.

3. Yetkili icra dairesine yapılan takip talebi İİK 58/II'deki kayıtları içermelidir.

1) Yetkili icra dairesi ve takip talebinin şekli

Kambyo senedinden doğan alacak "aranılacak" alacak niteliğinde olduğundan, bu alacak için BK 89/I-b.1 uygulanmaz. Ayrıca, İİK 50/I'de, para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun¹¹ yetkiye ilişkin hükümlerinin kıyas yolu ile uygulanacağı; şu kadar ki, takibe esas olan sözleşmenin yapıldığı¹² icra dairesinin de yetkili olduğu öngörülmüştür.

Buna göre, alacaklı, kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibi BK 89/I-b.1, İİK 50/I ve HMK 10 uyarınca kendi yerleşim yerindeki icra dairesinde değil, borçlunun yerleşim yerindeki icra dairesinde¹³ başlatabilir¹⁴. Ayrıca,

¹⁰ Bu durumda, aynı alacak için değişik takip yollarına (hem ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takibe hem de kambyo senetlerine özgü takibe) başvurulmasında yasal bir engel ise bulunmamaktadır. Asıl olan tahsilde tekerrür olmamasının sağlanmasıdır (HGK'nın bu yöndeki 07.06.1995 t. ve E. 1995/12-409, K. 1995/592 sayılı kararı için bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

¹¹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ("HMK") şeklinde anlaşılacaktır.

¹² HMK 10 uyarınca "sözleşmenin ifa edileceği" şeklinde anlaşılacaktır.

¹³ HMK 6'da, genel yetkili mahkemenin davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi olduğu belirtilmiştir. Buna göre; kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte, borçlunun takibin başlatıldığı tarihteki yerleşim yeri icra dairesi yetkilidir.

¹⁴ Öğretide, çeke dayanılarak yapılacak haciz yolu ile takipte -bu kambyo senedinin diğerlerine nazaran arz ettiği özellikler sebebiyle- hamilin (senet alacaklısının) yerleşim

kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip, senedin düzenlenme yerinin ve ödeme yerinin bulunduğu yer icra dairelerinde de başlatılabilir [TK 671/(e) ve (g), 776/(d) ve (f), 780/(d) ve (e); ayrıca bkz. TK 672/III-IV, 777/III-IV, 781/II-III ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun ("ÇekK") 2/VII nci maddesi].

Genel iflas yolu ile takipte yetkili icra dairesi, borçlunun muamele (işlem) merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesidir (İİK 154/I). Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip de, bu yerdeki icra dairesinde başlatılacaktır.

Kambiyo senedinde bir yetki şartı yer alırsa, bu şart geçerli olur; ancak bu, kanunen yetkili olan icra dairesinin/dairelerinin yetkisini bertaraf etmez¹⁵.

Takip talebi, yukarıda belirttiğimiz yetkili icra dairesine/dairelerinden birine yazılı veya sözlü olarak ya da elektronik ortamda yapılır (İİK 58/I).

2) Takip talebinde bulunması gereken kayıtlar

Takip talebinde, İİK 58/II'de belirtilen şu kayıtlar bulunmalıdır (İİK 167/II).

- Alacaklının ve varsa kanuni temsilcisinin ve vekilinin adı, soyadı, alacaklı veya vekili adına ödemenin yapılacağı banka adı ile hesap bilgileri, varsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri, alacaklı yabancı memlekette oturuyorsa Türkiye'de göstereceği yerleşim yeri (Yerleşim yeri gösteremezse, icra dairesinin bulunduğu yer yerleşim yeri sayılır.) (**bent 1**);

- Borçlunun ve varsa kanuni temsilcisinin adı, soyadı, alacaklı tarafından biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası veya vergi kimlik numarası, şöhret ve yerleşim yeri (**bent 2**);

- Alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı gün, alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi (**bent 3**);

Bu kayıt bakımından belirtelim:

Kambiyo senedinin ödenmemiş olan bedeli (senet bedeli ödenmişse, ödenen bedelin tamamı) hükümde belirtilen "alacak tutarı" olarak istenebilir [TK 725/I-(a), 726/(a), 778/I-(d), 810/(a) ve 818/I-(I)]. Bu alacak miktarı yabancı para ile gösterilmişse ve aynen ödeme şartı da (TK 711/III) varsa, İİK 58/II-b.3'ün yasaklayıcı hükmü sebebiyle, icra müdürünün takip talebini reddetmesi gerekecektir.

Alacaklı, vadenin gelmesinden (çeklerde ibraz gününden) itibaren temerrüt faizi isteyebilir [TK 725/I-(b), 726/(b), 778/I-(d), 810/(b) ve 818/I-(I)]. Ana-

yeri icra dairesinin de en azından olması gereken hukuk bakımından yetkili olması gerektiği ileri sürülmüştür (Bkz. **Seyithan Deliduman/Şafak Narbay**, Kambiyo Senetlerinden Çeke Dayanarak Yapılan Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yoluyla Takipte Yetkili İcra Daireleri, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı, Cilt I, Beta Yayınevi, İstanbul 2001, s.637 vd.).

¹⁵ Genel iflas yolu ile takipte, borçlu ile alacaklının yetkili icra dairesini yazılı anlaşmayla belirlemiş olmaları halinde bu yer icra dairesinin de iflas takibi için yetkili olduğu açıkça öngörülmüştür (İİK 154/III). Bununla birlikte, iflas davası bakımından yetki sözleşmesi yapılamaz; iflas davası, mutlaka borçlunun işlem merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılır (İİK 154/IV).

para faizi ise, sadece görüldüğünde ve görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçe ve bonolarda şart kılınabilir. Diğer poliçe ve bonolarda ve çekte faiz şartı konulmuşsa, bu şart yazılmamış sayılır [TK 675/I, 778/II-(b), 786].

Ayrıca, alacaklı, alacağın tutarı ve faiz dışında, yapmış olduğu protesto ve ihbar giderleri ile diğer giderlerini de isteyebilir [TK 725/I-(c), 726/(c), 778/I-(d), 810/(c) ve 818/I-(l)]. Kambiyo senedinin bedelini ödemiş olan kişi, kendisinden önce gelen borçlulardan bu bedelin % 2'sini aşmamak üzere komisyon ücretini de isteyebilir [TK 726/(d), 778/I-(d), 818/I-(l)]. Muhatap nezdinde karşılığı kısmen veya tamamen bulunmayan bir çek düzenleyen kişi, çekin karşılıksız kalan bedelinin % 10'unu ödemekle yükümlü olduğundan (TK 783/III), çeki dayanan takip alacaklısı, bu miktarı da isteyebilir.

- Senet, senet yoksa borcun sebebi (**bent 4**);

Buradaki “*senet yoksa borcun sebebi*” ifadesi, kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurulabilmesi bir kambiyo senedinin varlığını (ve hemen aşağıda belirtildiği üzere bunun aslının takip talebine eklenerek icra dairesine tevdi edilmesini de) gerektirdiğinden, esasen takip talebinde yer alabilecek bir kayıt değildir.

Son olarak, takip talebinde bulunulmasının sonuçlarının; icra müdürünün borçluya hemen bir ödeme emri göndermesi (İİK 168/I, 171/I) ve zamanaşımının kesilmesi¹⁶ [TK 750, 778/I-(h), 818/I-(p)] olduğunu ekleyelim.

4. Kambiyo senedinin aslının ve borçlu adedi kadar onaylı örneğinin takip talebine eklenmesi zorunludur.

Kambiyo senedine dayanan alacaklı, İİK 167/II uyarınca takip talebine, kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar onaylı (tasdikli) örneğini eklemek zorundadır¹⁷.

Senet alacaklısının senedin aslını ve borçlu adedi kadar tasdikli örneğini takip talebine eklemek zorunda olması, kıymetli evraka hakim olan hak ve senet birlikteliğinin¹⁸ bir kanıtıdır.

Senedin aslının ibrazı zorunluluğunun temelinde; senedin icraya konulmasından sonra tedavül etmesinin engellenmesi, borçlunun senedi icra daire-

¹⁶ Zamanaşımı kesilince, süresi aynı olan yeni bir zamanaşımı işlemeye başlar [TK 751/II, 778/I-(h), 818/I-(p)].

¹⁷ Genel haciz yolu ile takipte; İİK 58/IV uyarınca alacak belgeye dayanmakta ise, belgenin aslının veya alacaklı ya da temsilcisi tarafından onaylanmış, borçlu sayısından bir fazla örneğinin takip talebi anında icra dairesine tevdi edilmesi zorunludur. Buna göre; belgenin (senedin) aslının tevdi edilmesi zorunlu olmayıp, onaylı örneğinin tevdi edilmesi de yeterlidir. Bir fark da, genel haciz yolu ile takipte, senedin borçlu adedinden bir fazla onaylı örneğinin tevdi edilmesinin zorunlu olmasıdır. Oysa, İİK 167/II uyarınca senedin borçlu adedi kadar onaylı örneğinin takip talebine eklenmesi gerekmektedir.

¹⁸ Kıymetli evrakta hak ve senet birlikteliği, hakkın senedi izlemesini, onunla iç içe/kaynaşmış olmasını ifade eder. Öyle ki, kıymetli evrakın içerdiği hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemeyeceği gibi, ondan ayrı olarak devredilemez de (TK 645). Kıymetli evraka dayanarak hak talep eden kişi, senedi ibraz ve teslim etmelidir; kıymetli evrakın borçlusu da, ancak senedi kendisine ibraz ve teslim edene ödemekle yükümlüdür (TK 646).

sinde görerek itiraz edip etmeyeceğine karar vermesi, icra müdürünün senedin aslı üzerinde inceleme yaparak kambiyo senetlerine özgü takip yolunun caiz olup olmadığını tespit edebilmesi ve borçlunun senet karşılığını icra dairesine ödeyebilmesi gerekçeleri yatmaktadır¹⁹.

ÇekK 3/VI uyarınca çekin ibrazı üzerine muhatap bankanın kısmi ödeme yapması halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiye dayanarak, ödenmeyen kısım için kambiyo senetlerine özgü takip başlatabilir. Bu, kambiyo senedinin aslının takip talebine eklenmesi zorunluluğunun bir istisnasıdır²⁰.

Takibin dayanağı olduğu bildirilen bonoların iptallerine ilişkin mahkeme kararının ibrazı -bu mahkeme kararı bir eda hükmünü içermediğinden ve aksi kabul edilse bile- senedin aslının tevdi edildiğini kabule yeterli olmaz. Böyle bir mahkeme kararına dayanılarak kambiyo senetlerine özgü takip yapılamaz²¹.

Kambiyo senedinin aslı ve onaylı örneği ile ilgili olarak, poliçede ve bazı sınırlamalarla çekte “nüsha”ya [TK 743 vd., 813 ve 818/I-(o). Bonoda nüsha olmaz.] ve poliçede ve bonoda “suret”e [TK 746-747, 778/I-(f). Çekte suret olmaz.] değinmek gerekir.

Bilindiği gibi, poliçe birbirinin aynı olmak üzere birden fazla nüsha olarak düzenlenebilir. Bu nüshalara teselsül eden sıra numaraları konulur. Numaralar metne yazılır. Aksi takdirde nüshaların her biri ayrı bir poliçe kabul edilir (TK 743/I, II). Tek nüsha olarak düzenlendiği kaydını içermeyen bir poliçenin hamili, giderleri kendisine ait olmak üzere birden fazla nüsha verilmesini isteyebilir (TK 743/III-c.1). Poliçe, nüshalarından biri üzerine yapılacak ödemenin diğer nüshaları hükümsüz kılacağı kaydını taşımasa bile, nüshalardan biri üzerine yapılan ödemeye, bütün nüshalardan doğan hakları düşürür. Ancak, kabul kaydını içerip de kendisine geri verilmemiş olan her nüshadan dolayı muhatabın sorumluluğu devam eder. Birden fazla nüshayı farklı kişilere veren ciranta ile ondan sonra gelen borçlular, kendi imzalarını içerip de geri verilmiş olan bütün nüshalardan dolayı sorumludurlar (TK 744).

¹⁹ 538 sayılı Kanun (RG 06.03.1965, S.11946) ile İİK 167’de yapılan değişikliğe ilişkin Gerekçe’den. 12. HD.’nin 21.10.1971 t. ve E. 1971/10096, K. 1971/10565 sayılı kararında (Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), bu gerekçelere şöyle değinilmiştir: “...Senet aslının verilmesi zorunluluğu, icra memurunun seçtiği özel takip yolunun uygunluğunu araştırmak amacına yöneliktir. Bununla birlikte, borçlunun da itiraz süresi içinde icra dairesinde senet aslını görüp, yazılışını ve imzasını inceleyerek itiraza değer bir konu olup olmadığını saptamasına yardım amacı da güder. Bu nedenle senet, icra memuruna görülüp hemen geri verilmeyerek, hiç değilse itiraz süresince borçlu tarafından incelenebilmesi için icra dairesinde alıkonulmalıdır.”

²⁰ HGK’nın 30.03.2012 t. ve E. 2012/12-80, K. 2012/265 ve 12. HD.’nin 05.03.2007 t. ve E. 2007/968, K. 2007/3939 sayılı kararlarında (Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), senet Cumhuriyet Savcılığınca hazırlık soruşturmasına konu edildiği ve senede el konulduğu için, alacaklının senedin tasdikli fotokopisini icra dairesine sunmak suretiyle takip yapabileceğine hükmedilmiştir. Bu durum da, kambiyo senedinin aslının tevdi edilmesi gereğine bir istisna teşkil etmektedir.

²¹ 12. HD., 10.04.1992 t. ve E. 1991/10659, K. 1992/4655 sayılı karar (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Çekte; hamiline yazılı çekler hariç olmak üzere, bir ülkede düzenlenip de diğer bir ülkede veya aynı ülkenin denizaşırı bir kısmında ödenmesi şart olan ve aksine, bir ülkenin denizaşırı bir kısmında düzenlenip o ülkede ödenmesi şart olan ya da aynı ülkenin denizaşırı olan aynı kısmında yahut çeşitli kısımlarında düzenlenip ödenmesi şart olan her çekin, birbirinin aynı olarak çeşitli nüshalar halinde düzenlenebileceği kabul edilmiştir (TK 813/I-c.1). Çekte de, bu nüshalar senet metninde teselsül eden sıra numaraları ile gösterilir. Aksi takdirde, her nüsha ayrı bir çek sayılır (TK 813/I-c.2, 3). Ayrıca, poliçeye ilişkin hangi hükümlerin çeklere uygulanacağını düzenleyen TK 818/I'in (o) bendinde 744 üncü madde de sayılmıştır.

Buna göre; poliçede ve TK 813/I-c.1'deki sınırlama ile çekte, nüshalardan birinin icra dairesine tevdi edilmesi mümkündür ve bu, senedin aslının tevdi edildiğini ifade eder. Diğer nüshalardan biri üzerine ödeme yapılmış, bunun için icra dairesine tevdi edilen nüshadan doğan haklar düşmüş olsa bile, icra müdürünün borçluya ödeme emri göndermesi; bu hususun, sonradan icra mahkemesinde değerlendirilmesi gerekir.

Poliçenin (ve bononun) sureti ise, İİK 167/II'de icra dairesine senedin aslı ile birlikte tevdi edilmesi zorunlu tutulan senet örneğidir. Bilindiği gibi, her poliçe [ve bono, TK 778/I-(f)] hamilinin poliçe (ve bono) suretlerini çıkarmaya hakkı vardır. Suretin, cirolar ve poliçede (ve bonoda) bulunan diğer bütün kayıtlarla birlikte senedin aslını aynen içermesi ve nerede son bulduğunu göstermesi şarttır (TK 746/I, II). Ayrıca, suretin, senet aslının kimin elinde olduğunu da göstermesi gerekir. Senet aslını elinde tutan kişi, bunu, suretin yetkili hamiline teslim etmekle yükümlüdür; teslimden kaçınılması halinde, hamil, ancak istemine rağmen senet aslının kendisine teslim edilmediğini bir protesto ile tespit ettirdiği takdirde, suretin cirantalarına ve suret üzerine aval veren kişilere karşı başvurma haklarını kullanabilir (TK 747/I, II).

İcra müdürünün, senedin aslı takip talebine eklenmediyse, takip talebini reddetmesi gerekir. İcra müdürü senedin aslını almadan borçluya ödeme emri gönderirse, borçlu, bu işleme karşı icra mahkemesi nezdinde şikayet yoluna başvurabilir. Aynı sonuç, icra müdürünün, senedin aslını almış olup da, onu en azından beş günlük itiraz süresi geçmeden alacaklıya iade etmiş olması halinde de geçerlidir²².

Belirtelim ki, burada şikayetin süresi, İİK 16/I uyarınca yedi gündür²³. Çünkü, bu şikayet sebebi İİK 168/I-b.3'te ve İİK 170a/I'de beş gün içinde ileri sürüleceği belirtilen sebeplerden biri değildir. İİK 170a/II de burada uygulanmaz. Zira, bu hükme göre icra mahkemesi, ancak senedin kambiyo senedi vasfını haiz olmaması ve alacaklının kambiyo hukuku uyarınca takip hakkının bulunmaması hallerinde takibi re'sen iptal edebilir.

²² Öğretide ve Yargıtay uygulamasında, icra müdürünün, senet aslını en azından beş günlük itiraz süresinin sonuna kadar icra dairesinde saklaması gerektiği kabul edilmektedir (12. HD.'nin bu yöndeki 21.10.1971 t. ve E. 1971/10096, K. 1971/10565 sayılı kararı, bkz. yuk. dpn.19; **Baki Kuru**, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İkinci Tıpkı Bası, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2006, s.653).

²³ 12. HD., 21.05.1971 t. ve E. 1970/5901, K. 1971/5797 sayılı karar (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

İcra mahkemesi, şikayet üzerine ödeme emrini iptal eder²⁴. Bu halde, senedin aslı takip talebine eklenerek, aynı takipte yeni bir ödeme emri gönderilebilir ve borçlu, bu ödeme emrine süresi (beş gün) içinde itiraz edebilir.

Alacaklı, borçludan takip konusu alacağı isteyebilmesi için ödememe protestosu (TK 714 vd.) çekmesinin zorunlu olduğu hallerde, senedin aslı ile birlikte bu protestoyu da takip talebine eklemek zorundadır. Bu hallerde protestonun çekilip çekilmediği, alacaklının kambiyo ilişkisi uyarınca takip hakkı bulunup bulunmadığına ilişkin kabul edilir ve İİK 170a/II uyarınca icra mahkemesi tarafından re'sen dikkate alınır²⁵.

Buna göre:

Poliçede; düzenleyene, cirantalara, bunlar lehine aval verenlere, araya girme suretiyle kabul edenlere ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcilerine ve **bonoda;** cirantalara, cirantalar lehine aval verenlere ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcilerine karşı takip yapabilmek için alacaklının, *poliçede kabul eden muhataba* ve *bonoda düzenleyene* ödememe protestosu çekmiş olması ve bu protestoyu poliçenin (ve bononun) aslı ile birlikte icra dairesine tevdi etmesi gerekir. Buna karşılık, poliçede; kabul edene, onun lehine aval verene ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcilerine ve bonoda; düzenleyene, onun lehine aval verene ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcilerine karşı yapılacak takipte protesto çekilmesine ve bunun senedin aslı ile birlikte icra dairesine tevdi edilmesine gerek yoktur. Alacaklı, poliçeden dolayı, anılan kişilere karşı doğrudan doğruya talep hakkına sahiptir (TK 698/II) ve bir bonoyu düzenleyen, tıpkı bir poliçeyi kabul eden gibi sorumludur (TK 779/I).

Çekte ise; çekin zamanında ibraz edilip de ödenmediği ve ödememe hali, resmi bir belge (protesto) ile veya muhatap tarafından ibraz günü de gösterilmek suretiyle çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyan ile veya bir takas odasının çek zamanında ibraz edildiği halde ödenmediğini tespit eden tarihli bir beyanı ile tespit edilir (TK 808). Bu halde, çekin üzerinde muhatap bankanın anılan yönde bir beyanı bulunmakta ise, alacaklı, çekin aslını veya ÇekK 3/VI uyarınca çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisini takip talebine eklemek suretiyle, cirantalar, düzenleyen ve diğer çek borçlularına karşı takip başlatılabilir. Bunun için, takip talebine bir de protestonun eklenmesi zorunlu değildir. Çekin üzerinde takas odasının yukarıda belirtilen yönde bir beyanı varsa, yine ayrıca protestoya gerek yoktur²⁶.

İhbar zorunluluğunu yerine getirmeyen alacaklı, kambiyo senetlerine özgü takip yapma hakkını kaybetmez; sadece, ihmalden doğan zararı, o da poliçe bedeliyle sınırlı olarak, tazmin etmekle yükümlüdür (TK 723/VII).

²⁴ İcra mahkemesi bu halde sadece ödeme emrini iptal edebilir, takibin iptaline ise karar veremez (12. HD., 30.03.2001 t. ve E. 2001/4060, 2001/5484 K. sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

²⁵ 12. HD., 21.02.2005 t. ve E. 2005/3363, K. 2005/404 sayılı karar (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

²⁶ Protesto çekilmesi gerekmeyen hallerde (TK 722), alacaklının, protesto çekmesine ve böylece takip talebine senedin aslı ile birlikte protestoyu da eklemesine gerek yoktur.

5. Borçlu iflasa tabi kişilerden ise, takip talebinde, hangi takip yolunun seçildiği belirtilmelidir.

İİK 58/II-b.5'te, "takip yollarından hangisinin seçildiği"nin takip talebinde belirtilmesi istenmiştir. Buradaki "takip yollarından hangisinin seçildiği" ifadesi, borçlu iflasa tabi kişilerden olsa bile, alacaklı genel iflas yolu ile takip yerine dilerse genel haciz yolu ile takip yapabileceği için (İİK 43/I-c.2), haciz veya iflas yolundan hangisinin seçildiğinin açıklattırılmasına yöneliktir. İİK 167/II'de, aynı esas, bu kere kambyo senetlerine özgü takip yolları bakımından özel olarak tekrar edilmiş; borçlunun iflasa tabi kişilerden olması halinde, alacaklının, iflas yolu ile takibe mi başvuracağını, yoksa bu takip yoluna başvurma imkanı olmasına rağmen borçlusunu haciz yolu ile mi takip etmek istediğini belirtmesi istenmiştir²⁷. Bu halde, alacaklının, kambyo senetlerine özgü takip talebinde İİK 58/II'deki kayıtlara ek olarak belirtmek zorunda olduğu bir husus, *takip borçlusu iflasa tabi kişilerden ise* onun (borçlusu) aleyhine hangi (haciz veya iflas) takip yoluna başvurduğudur (İİK 167/II).

Görüldüğü üzere, İİK 167/II'deki düzenlemedeki kayıt -tıpkı İİK 58/II-b.5'teki kayıt gibi- borçlu iflasa tabi kişilerden ise bir anlam ifade eder. Borçlu iflasa tabi kişilerden değilse, ancak alacaklı kambyo senetlerine özgü takip yoluna başvurmak istiyorsa²⁸, zaten sadece haciz yolu ile takibe başvurulabilir.

6. Kambyo senedinin vadesi gelmiş olmalıdır.

İcra müdürü, kambyo senedinin vadesinin geldiğini görürse, borçluya hemen bir ödeme emri gönderir (İİK 168/I, 171/I). Buna göre, kambyo senetlerine özgü (gerek haciz gerekse iflas yolu ile) takibe başvurulabilmesi için, takip dayanağı kambyo senedinin vadesi gelmiş olmalıdır. İcra müdürü, vadenin gelip gelmediğini de -tıpkı tevdi edilen senedin kambyo senedi vasfına sahip olup olmadığını inceleyen olduğu gibi- re'sen inceler.

İcra müdürü, alacaklının dayandığı senedin vadesinin gelip gelmediğini, başka bir deyişle takip konusu alacağın muaccel olup olmadığını, bu senedin kambyo senedi vasfına sahip olduğunu tespit ettikten sonra incelemelidir. Kambyo senedi vasfına sahip olmayan senedin bir de vadesinin gelip gelmediğinin incelenmesine gerek yoktur, bu halde takip talebi reddedilmeli ve borçluya ödeme emri gönderilmemelidir.

İcra müdürü kambyo senedinin vadesinin gelmediğini gördüğü halde borçluya ödeme emri gönderirse, borçlu, icra mahkemesi nezdinde şikayet yoluna başvurabilir. Ne İİK 168/I-b.3'te ne de İİK 170a/I'de kambyo senedinin

²⁷ HGK, 16.07.2008 t. ve E. 2008/12-514, K. 2008/495 ve 12. HD., 28.02.2008 t. ve E. 2008/852, K. 2008/3688 sayılı kararlar: "...Kambyo senetlerine mahsus yolla icra takibinde, icra müdürüne sadece senedin kambyo senedi olup olmadığını ve vadesinin gelip gelmediğini inceleme yetkisi verilmiştir. İcra müdürü takip konusu belgeyi belirlenen yönlerden denetledikten sonra seçilen takip yoluna ilişkin ödeme emri göndermek zorundadır. Dosya kapsamından, alacaklının kambyo senetlerine mahsus yolla icra takibi yolunu seçmesine rağmen icra müdürünün ilamsız takiplere ilişkin ödeme emri gönderdiği anlaşılmaktadır. Bu konudaki şikayet süreye tabi değildir." (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

²⁸ Bu halde alacaklı, genel haciz yolu ile takibe de başvurabilir.

vadesi hakkında bir açıklık yer aldığından, burada şikayetin süresi İİK 16/I uyarınca yedi gündür. İcra müdürü, İİK 170a/II uyarınca senedin vadesinin gelmediğini re'sen dikkate alarak takibi iptal edemez.

Poliçede (ve bonoda), ancak dört tür vade kabul edilebilir. Bu kambiyo senetleri, sadece i) görüldüğünde, ii) görüldükten belirli bir süre sonra, iii) düzenlenme gününden belirli bir süre sonra veya iv) belirli bir günde ödenmek üzere düzenlenebilir [TK 703/I, 778/I-(b)]. Vadenin hiç yazılmamış olması ise, poliçeyi (ve bonoyu) batıl kılmaz, bu halde poliçe (ve bono) görüldüğünde vadeli sayılır (TK 672/II, 777/II).

Çekte ise, vade yoktur. Çek, görüldüğünde ödenir. Aksine kayıtlar yazılmamış sayılır (TK 795/I). Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz edilen çek (ileri düzenlenme tarihli çek = postdate çek), ibraz günü ödenir (TK 795/II). Bu hale göre, icra müdürünün, çekin vadesinin gelmediği gerekçesiyle takip talebini reddedemeyeceği ve borçluya ödeme emri göndermesi gerektiği sonucu doğar.

ÇekK 3/VIII'de, ileri düzenlenme tarihli çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamayacağı; hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenlenme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve "karşılıksızdır" işlemine tabi tutulmasının şart olduğu öngörülmüştür. ÇekK'nın geçici 1 inci maddesinin beşinci fıkrasında, düzenlenme tarihinden önce çekin ödenmek üzere bankaya ibrazının 31.12.2011 tarihine kadar geçersiz olduğu belirtilmiş; bu süre, 6273 sayılı Kanun ile 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır. Buna göre ise, düzenlenme gününden önce karşılığı olmadığı bankaca bir şekilde tespit edilmiş olan bir çeke dayanarak takip talebinde bulunulmuşsa, icra müdürü, vadenin gelmediği gerekçesiyle (İİK 168/I) takip talebini reddetmeli, borçluya ödeme emri göndermemelidir. Aksi halde, borçlu, icra mahkemesi nezdinde şikayet yoluna başvurabilir.

Anlaşılan o ki, TK ile ÇekK arasında yer alan, birincisinin çekte vadeyi yasaklaması, ikincisinin ise çekte vadeye açıkça izin vermesi yönündeki büyük çelişki, icra müdürünün takip talebini birinci halde kabul, ikinci halde ise reddetmesi gereği sonucunu doğurmaktadır.

TK 713/II'de belirtilen hallerde, alacaklı, poliçenin [ve bononun, TK 778/I-(d)] vadesinden önce de başvurma hakkına sahiptir. Bu durumda, senedin vadesinin gelmemiş olmasına rağmen alacaklı, kambiyo senetlerine özgü takip yapabilir.

Son olarak belirtelim, bonolarda yer alan muacceliyet şartı, yani birbirini takip eden bonolardan birinin ödenmemesi halinde vadesi gelmemiş bonoların bile muaccel olacağına ilişkin kayıt geçersizdir. Ancak, bu, bononun geçerliliğine etki etmez. Alt ilişkiyle düzenlenen sözleşmede yer alan muacceliyet şartı ise, -kambiyo hukuku dışında- geçerlidir. Alacaklı, böyle bir sözleşmeye ve kambiyo senedine dayanarak, kambiyo senetlerine özgü takip başlatabilir²⁹.

²⁹ **Kuru**, s.651. 12. HD.'nin "...Öte yandan, bono haricinde düzenlenen ve bonoya açık atıf yapılan bir sözleşme ile belirlenen muacceliyet koşulu geçerlidir. Somut olayda takip dayanağı bonoların borç tasfiyesi amacıyla düzenlenen 10.01.2007 tarihli protokol uyarınca verildiği tarafların kabulünde olup, anılan sözleşmede senetlerden birinin va-

7. Alacaklının takip hakkının bulunması ve borçlunun kambiyo senedi uyarınca sorumlu olması gerekir.

Kambiyo senedinin alacaklısı, o kambiyo senedinin yetkili hamili; borçlusunu ise, alacaklıya (yetkili hamile) karşı kambiyo ilişkisi uyarınca sorumlu olan kişidir.

Yetkili hamil olmayan kişinin talebiyle kambiyo senedi uyarınca sorumlu olan kişiye (borçluya) ödeme emri gönderilirse, borçlu, alacaklının takip hakkının bulunmadığına dayanarak icra mahkemesi nezdinde beş gün içinde şikayet yoluna başvurabilir (İİK 168/I-b.3). Kambiyo senedi uyarınca sorumlu olmayan kişiye ödeme emri gönderilirse -alacaklı yetkili hamil olsa da- borçlu, kendisine gönderilen ödeme emrine karşı kambiyo senedi uyarınca sorumlu olmadığı, bu itibarla alacaklının kendisine karşı kambiyo ilişkisi uyarınca takip hakkının bulunmadığı gerekçesiyle, yine aynı süre içinde icra mahkemesi nezdinde şikayet yoluna başvurabilir. Her iki durumda da, İİK 170a/II uyarınca icra mahkemesi, alacaklının yetkili hamil olmadığını re'sen de dikkate alarak takibi iptal edebilir.

Alacaklının kambiyo senedinin yetkili hamili, borçlunun ise kambiyo senedi uyarınca sorumlu olup olmadığı TK'ya göre belirlenir.

Buna göre:

1) Kambiyo senedinin yetkili hamili (=takip alacaklısı):

- Kambiyo senedi ciro edilmemişse, lehtardır [TK 671/(f), 776/(e). Çekte lehtar zorunlu unsur değildir, bu yüzden çek hamiline düzenlenebilir, çekin kimin lehine düzenlenebileceği TK 785'te gösterilmiştir.]

- Kambiyo senedi ciro edilmişse, kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşılan [TK 686, 778/I-(a), 790], senedin kendisine en son ciro edildiği kişidir.

Ciro zincirinde kopukluk varsa [örneğin, tam ciroda kendisine ciro yapılan kişiden başkasının bir sonraki cironun cirantası olması veya ve yapılmış bir cironun çizilmesi gibi (TK 686/I)], senedi elinde bulunduran alacaklı yetkili hamil sayılmaz.

İlk cironun lehtar tarafından yapılması gerekir. Ancak, lehtar ciro zincirinde yer alıyorsa, fakat ilk ciroyu o yapmamışsa, Yargıtay, bu hali ciro zinciri-

desinde ödenmemesi halinde diğerlerinin muaccel olacağı kararlaştırılmış olmakla, sözleşmede düzenlenen bu muacceliyet şartı geçerlidir. Protokol kapsamında düzenlenen 28.02.2007, 31.03.2007, 30.04.2007 ve 30.05.2007 vade tarihli bonolar vadelelerinde ödenmediğine göre sözleşme uyarınca verilen takip dayanağı diğer bonoların muaccel olduğunun kabulü gerekir" şeklindeki 25.03.2008 t. ve 3353/5864 sayılı bu kararı için bkz. **Erdoğan Moroğlu/Abuzer Kendigelen**, İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, s.639-640. 12. HD.'nin "...Takip dayanağı bonolarda vadesinde ödenmediği takdirde müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceği yolunda kayıt bulunması, bu senetlerin kambiyo senedi olma özelliğini etkilemediği gibi, bu nevi kayıtlar yazılmamış sayılır ise de; bono haricinde düzenlenen ve bonoya açıkça atıf yapılan bir sözleşme ile belirlenen muacceliyet koşulu geçerlidir." şeklindeki 07.10.2010 t. ve E. 2010/9857, K. 2010/22648 sayılı kararı için ayrıca bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

rinde kopukluk olarak nitelendirmemekte, sadece lehtarın cirosundan önceki ciroları geçersiz saymaktadır³⁰.

- Kambiyo senedinin bedelini ödemiş olan cirantadır.

Cirantanın alacaklı (yetkili hamil) olması, ancak ciro zincirinde kendisinden önce gelen borçlulara karşıdır [TK 724/III, 726/c.1, 778/I-(d) ve 818/-(k), (l)].

- Kambiyo senedi tahsil cirosu ile devredilmişse, hem ciro eden hem de senedin kendisine ciro edildiği kişidir.

Tahsil cirosu ile senedi ciro eden kişi, senedin ciro edildiği kişinin senedi kendisine (geri) ciro etmesine gerek olmadan, kambiyo senedi uyarınca borçlu olanlara karşı takip başlatabilir. Tahsil cirosuyla senedin hamili durumuna geçen kişi de, senedi kendisine ciro eden kişi adına sorumlular aleyhine takip başlatabilir (TK 688/I). Tahsil cirosu ile senedi elinde bulunduran hamil, senedi kendisine ciro edene karşı ise takip yapamaz.

- Kambiyo senedini rehin cirosu ile alan kişidir.

Rehin cirosu ile kambiyo senedini alan hamil, senedi kendisine ciro eden kişi dışında kambiyo senedi uyarınca borçlu olanlara karşı takip başlatabilir [TK 689/I, 778/I-(a)]. Çekte rehin cirosu mümkün değildir. Poliçeye ilişkin hangi hükümlerin çeke uygulanacağını düzenleyen TK 818'de TK 689'a yollama yapılmamıştır.

- Kambiyo senedinin bedelini ödemiş olan avalisttir (aval veren).

Bu durumda avalist, lehine aval verdiği kişiye ve varsa ona karşı kambiyo senedi uyarınca sorumlu olan kişilere karşı takip başlatabilir [TK 702/III, 778/III ve 818/I-(g)].

- Kambiyo senedini araya girme suretiyle ödemiş olan kişidir.

Bu kişi, lehine ödemedede bulunduğu kişiye ve ona karşı kambiyo senedi uyarınca sorumlu olan kişilere karşı takip başlatabilir [TK 742/I ve 778/I-(e)]. Araya girme suretiyle ödeme, sadece poliçe ve bonolarda mümkündür. Poliçeye ilişkin hangi hükümlerin çeke uygulanacağını düzenleyen TK 818'de TK 738 ilâ 742'ye yollama yapılmamıştır.

2) Kambiyo senedinin borçlusu (=takip borçlusu):

- Poliçede; kabul eden muhatap, düzenleyen, cirantalar, bunlar lehine aval verenler, araya girme suretiyle kabul edenler ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir (TK 698, 702, 713, 724, 678).

- Bonoda; düzenleyen, cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir [TK 779; TK 778/I-(d), 778/II-(e) ve 778/III yollamaları ile TK 702, 713, 724, 678].

- Çekte; düzenleyen, cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileridir [TK 808, 794, 818/I-(c) ve (g) yollamaları ile TK 702, 678].

Bunların bazılarını (bazı borçlulara) öncelikle başvurulması; bunlar borcu ödemez ve ödememe hali usulüne uygun bir şekilde belirlenirse, diğer

³⁰ 12. HD., 08.02.2002 t. ve E. 2002/1458, K. 2002/2691 ve 25.02.2005 t. ve E. 2005/256, K. 2005/3761 sayılı kararlar (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

borçlulara başvurulması gerekir. Öncelikle başvurulması gereken, kambiyo senedinin “asıl borçlusu”; ondan sonra başvurulabilecek olanlar ise, “başvuru (müracaat) borçluları”dır. Bonoda; asıl borçlu düzenleyendir, varsa onun lehine aval veren ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileri de asıl borçlu gibi sorumludurlar. Cirantalar ve varsa onlar lehine aval verenler ile bunlar lehine araya girme suretiyle ödeme teklifinde bulunanlar ise, başvuru borçlularıdır. Poliçede; asıl borçlu kabul eden muhataptır, varsa onun lehine aval veren ve bunların yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileri de asıl borçlu gibi sorumludurlar. Cirantalar, poliçe kabul edilmişse düzenleyen, varsa bunlar lehine aval verenler ve varsa araya girme suretiyle poliçeyi kabul edenler veya araya girme suretiyle ödeme teklifinde bulunanlar ise başvuru borçlularıdır. Poliçe kabul edilmemişse, düzenleyen asıl borçludur. Poliçe ve bonoda başvuru borçlularına müracaat edilebilmesi için, ödememe halinin protesto ile tevsik edilmesi gerekir. Aksi halde, yetkili hamil, o kişilere karşı başvuru hakkını kaybeder. Çekte ise; kambiyo senetlerine özgü takip, düzenleyen, cirantalar ve diğer çek borçlularına karşı yapılabilir. Bunun için, zamanında ibraz edilen çekin ödenmediği ve ödememe halı TK 808’de gösterilen şekillerden biri ile sabit olmalıdır. Burada belirtelim, muhatap bankaya karşı ise, kambiyo senetlerine özgü takip yapılamaz. Alacaklının, çeki süresinde ibraz etmiş olup da, bunu bir protesto ile tevsik etmiş olması halinde bile durum böyledir.

II. ÖDEME EMRİ, ÖDEME EMRİNE İTİRAZ VE ŞİKAYET

1. ÖDEME EMRİ

İcra müdürü, alacaklının takip talebi ile birlikte tevdi ettiği senedin kambiyo senedi vasfına sahip olduğunu ve vadesinin geldiğini görürse, borçluya³¹ hemen³² senet sureti ile birlikte bir ödeme emri gönderir (İİK 168/I, 171/I)³³.

³¹ Hakkında usule uygun takip talebi bulunmayan kişiye (İİK 58/II-b.2) gönderilen ödeme emri, yok hükmünde olup, herhangi bir sonuç doğurmaz. Bu şekilde tebliğ edilen ödeme emrine yönelik şikayet, süreye tabi değildir (12. HD., 12.01.2010 t. ve E. 2009/19134, K. 2010/174 sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

³² Kambiyo senetlerine özgü takip yollarında ödeme emri borçluya hemen gönderilirken, genel haciz (İİK 61/I-c.1) ve iflas yolu ile takiplerde ödeme emri borçluya takip talebinden itibaren üç gün içinde tebliğe gönderilir.

³³ 12. HD., 23.06.2011 t. ve E. 2011/12553, K. 2011/13118 sayılı kararında (Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), “...borçluya ‘ödeme emri tebliğ edilemese’ bile, alacaklının anlaşmazlığı ve takibi sürdürme iradesi mevcut bulunduğu sürece borçluya ödeme emrinin tebliğ edilmemesi şikayet ve itirazda bulunmasına engel teşkil etmez. Her ne kadar borçluya ödeme emri tebliğ edilmemiş ise de alacaklı vekilinin yargılamaya katılarak itirazın reddini talep ettiği ve bu nedenlerle, anlaşmazlığı ve takibi sürdürme iradesinin mevcut bulunduğu görülmektedir.” şeklinde hüküm tesis etmiştir. 12. HD.’nin aynı yöndeki, “...Alacaklının takibe devam iradesi göstermesi halinde borçluya ödeme emrinin tebliğ edilmemesi şikayet ve itirazda bulunmasına engel teşkil etmeyeceğinden ve somut olayda alacaklı borçlu şirkete ait bilgilerin istenilmesi için Artvin Ticaret Odasına yazı yazılmasını icra müdüründen talep etmekle takibe devam iradesini ortaya koymuştur.” şeklindeki 14.07.2011 t. ve E. 2011/132, K. 2011/15660 sayılı kararı için ayrıca bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte ödeme emrine, İİK 168/I'de sayılan şu kayıtlar yazılır:

- Alacaklının veya vekilinin banka hesap numarası hariç olmak üzere, takip talebine yazılması gereken kayıtlar³⁴ (**bent 1**);
- Borcun ve takip masraflarının, on gün içinde, ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı (**bent 2**);
- Takip dayanağı senet kambiyo senedi vasfına sahip değilse, beş gün içinde, icra mahkemesine şikayet edilmesi gereği (**bent 3**);
- Borçlu kambiyo senedindeki imzayı inkar ediyorsa, beş gün içinde, açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi; aksi halde, imzanın kendisinden kaynaklanmış sayılacağı; imzasını haksız yere inkar ederse, takip konusu alacağın % 10'u oranında para cezasına mahkum edileceği ve icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde, cebri icraya devam olunacağı ihtarı (**bent 4**);
- Borçlunun, borcu olmadığı veya borcun itfa edildiği ya da mehil verildiği veyahut alacağın zamanaşımına uğradığı veya yetki itirazını, nedenleriyle birlikte yine beş gün içinde icra mahkemesine bildirmesi ve itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam olunacağı ihtarı (**bent 5**) ve
- Beş gün içinde itiraz edilmediği ve on gün içinde borç ödenmediği takdirde on gün içinde, itiraz edilip de reddedildiği takdirde üç gün içinde mal beyanında bulunulması, bulunulmazsa hapisle tazyik edileceği; mal beyanında bulunulmaz veya gerçeğe aykırı mal beyanında bulunulursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarı (**bent 6**).

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte, ödeme emrine, İİK 171/I'de sayılan şu kayıtlar yazılır:

- Alacaklının veya vekilinin banka hesap numarası hariç olmak üzere, takip talebine yazılması gereken kayıtlar (**bent 1**);
- Borcun ve takip masraflarının, beş gün içinde, ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı (**bent 2**);
- Kambiyo senedine ve borca dair her türlü itiraz ve şikayetlerin, sebepleriyle birlikte diğer tarafa tebliğ edilecek nüshadan bir fazla dilekçe ile, beş gün içinde, icra dairesine bildirilmesi ihtarı (**bent 3**) ve
- Beş gün içinde borç ödenmediği, itiraz ve şikayet edilmediği takdirde, alacaklının ticaret mahkemesinden borçlunun iflasını talep edebileceği ihtarı (**bent 4**).

İİK 168/II ve 171/II'ye (ayrıca İİK 176a/I'e) göre, aynı Kanun'un 60 ncı maddesinin son iki fıkrası kambiyo senetlerine özgü hem haciz hem de iflas yolu ile takipteki ödeme emrine de uygulanır. Buna göre; söz konusu ödeme emri iki nüsha düzenlenir; bir nüshası borçluya gönderilir, diğeri icra dosyasına konulur. Alacaklı isterse, kendisine, ayrıca tasdikli bir nüsha verilir. Nüs-

³⁴ Takip talebinde alacağın Türk lirası ile tutarı gösterilmiş ise de (İİK 58/II-b.3), borçluya gönderilen ödeme emrinde aynı kurala uyulmamış ise, bu eksiklik ödeme emrinin iptalini gerektirir (12. HD., 06.07.2001 t. ve E. 2001/11125, K. 2001/12432 sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

halar arasında fark bulunduğu takdirde, borçludaki nüsha geçerli sayılır. Alacaklıya verilen nüsha, hiçbir resim ve harca tabi değildir.

2. ÖDEME EMRİNE İTİRAZ

1) İleri sürülmesi, ileri sürülmemesinin sonucu ve takibe etkisi

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte:

Borçlunun ödeme emrine itirazı, “imzaya itiraz” ve “borca itiraz” şeklinde gruplandırılmış (İİK 168/I-b.4, 5) ve bu iki itirazın sonucuna göre uygulanacak usul ayrıca düzenlenmiştir (borca itiraz, İİK 169a; imzaya itiraz, İİK 170).

Borçlu, ödeme emrine, kendisine tebliğinden itibaren beş gün³⁵ içinde itiraz edebilir (İİK 168/I-b.4, 5)³⁶. Borçlunun, ödeme emrine itirazını bu süre içinde ileri sürmemesinin veya daha sonra ileri sürmesinin sonucu, icra takibinin kesinleşmesidir³⁷. Takibin kesinleşmesi; borçlunun, ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren işlemeye başlayan on günlük ödeme süresi (İİK 168/I-b.2) içinde borcu ödemek zorunda kalması; borçlu buna uymaz ise, alacaklının, borçlunun mallarının haczedilmesini isteyebilmesi (İİK 170b, 66/I-c.2) ve borçlunun, aynı on gün içinde mal beyanında bulunmak zorunda olması [Bulunmaz ise, hapisle tazyik edileceği gibi, ayrıca hapis ile de cezalandırılır (İİK 168/I-b.6)] sonuçlarını doğurur.

Ödeme emrine itiraz, takibin yapıldığı icra dairesinin tabi bulunduğu icra mahkemesi nezdinde ileri sürülür (İİK 169/c.1, 170/I-c.1). Borçlu, itirazını, süresi (beş gün) içinde ileri sürmüş olsa da, icra mahkemesine değil de icra dairesine yaparsa, bu itirazı geçersiz olup, takip yine kesinleşir³⁸.

Ödeme emrine itiraz, dilekçe ile yapılır (İİK 168/I-b.4, 5). İtiraz sözlü olarak yapıldıysa -süresinde yapılmış olsa bile- geçersizdir. Bu halde de, icra takibi kesinleşir.

İtirazın takibe etkisi şöyledir:

- Ödeme emrine itiraz, satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz (İİK 169/c.2)³⁹. Buna göre; alacaklı, ödeme emrinin tebliğinden itibaren on

³⁵ Genel haciz yolu ile takipte ise, ödeme emrine itiraz süresi yedi gündür (İİK 62/I-c.1).

³⁶ Zorunlu olmadığı halde borçluya iki ayrı ödeme emri çıkarılması ya da ilk gönderilen ödeme emrinde hata olduğu gerekçesiyle ikinci bir ödeme emrinin de gönderilmesi halinde, borçlu ilk ödeme emrine itiraz etmemiş de olsa, ikinci ödeme emriyle kendisine yeni bir itiraz hakkı verildiği kabul edilmelidir (12. HD, 11.03.2004 t. ve E. 2004/540, K. 2004/5520 ve 28.06.2055 t. ve E. 2005/10873, K. 2005/14019 sayılı kararlar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

³⁷ Ödeme emrine itiraz süresi (5 gün) kamu düzenine ilişkin olup, bu sürenin geçirilmiş olduğu re’sen gözetilerek itirazın reddedilmesi gerekir (12. HD., 22.11.1993 t. ve E. 1993/14355, K. 1993/18305 ve 12. HD., 25.03.2005 t. ve E. 2005/2651, K. 2005/6288 sayılı kararlar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

³⁸ 12. HD., 18.03.1991 t. ve E. 1990/10471, K. 1991/3374 sayılı karar (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Bu kararda, kesinleşmiş takibin yürütülmesini icra müdürlüğünden istemek yerine, icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını istemenin fuzuli bir başvuru olduğu, bu sebeple reddedilmesi gerektiği de işaret edilmiştir.

³⁹ Genel haciz yolu ile takipte ise, ödeme emrine itiraz ile birlikte icra takibi durur (İİK 66/I) ve takibe, borçlunun itirazı giderilinceye kadar devam edilemez. Bu halde takibe

günlük ödeme süresi (İİK 168/I-b.2) geçtikten sonra, borçlunun mallarının haczedilmesini isteyebilir ise de, hacizli mallar icra mahkemesinin itiraz hakkındaki incelemesinin sonucuna kadar satılamayacağı gibi, icra veznesindeki haczedilmiş para da bu ana kadar alacaklıya ödenemez.

Böyle olmakla birlikte, ödeme emrine itiraz eden borçlu, mallarının haczedilmesini ya da icra veznesindeki haczedilmiş paranın alacaklıya ödenmesini engellemek için, icra mahkemesinden, takibi geçici olarak durdurmasını isteyebilir. İcra mahkemesi, buna re'sen de karar verebilir. Şöyle ki; borca itiraz halinde; icra mahkemesi, borçlunun itiraz dilekçesine ekli olarak ibraz ettiği belgelerden borcun itfa veya imhal edildiği, senedin metninden zamanaşımına uğradığı, borçlunun borçlu olmadığı ya da icra dairesinin yetkili olmadığı kanaatine varırsa, itirazın esası hakkındaki kararına kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına karar verebilir (İİK 169a/II). İmzaya itiraz halinde; icra mahkemesi, duruşmadan önce yapacağı incelemede, borçlunun itiraz dilekçesi kapsamından veya eklediği belgelerden edindiği kanaate göre itirazı ciddi görürse, alacaklıya tebliğe gerek görmeden, itirazla ilgili kararına kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına dosya üzerinde karar verebilir (İİK 170/II). Bu geçici durdurma kararı, bir ihtiyati tedbir niteliğindedir; icra mahkemesinin borca itirazın esasını incelemesine engel olmaz. Takibin geçici olarak durdurulması kararının hükmü, icra mahkemesinin itirazın esası hakkındaki kararına kadar devam eder.

- Borçlu, süresinde (beş gün) ödeme emrine itiraz etmiş ise, on gün içinde mal beyanında bulunmak zorunda değildir (İİK 168/I-b.6).

Ancak, borçlu, icra mahkemesinin itirazın reddine karar vermesi halinde, bu kararın kendisine tebliğinden itibaren üç gün içinde mal beyanında bulunmak zorundadır (İİK 168/I-b.6).

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte:

Bu özel takip yolunda borçlu, ödeme emrine karşı "her türlü itiraz"ını bildirebilir (İİK 172/c.1).

Borçlu, ödeme emrine, kendisine tebliğinden itibaren beş gün⁴⁰ içinde itiraz edebilir (İİK 172/c.1).

Borçlu, ödeme emrine karşı bütün itiraz sebeplerini *icra dairesine* bildirir (İİK 172/c.1). Borçlu itirazları, iflas davasına bakan asliye ticaret mahkemesince incelenir (İİK 174).

Ödeme emrine itiraz, dilekçe ile yapılır (İİK 172). İtiraz sözlü olarak yapıldıysa -süresinde yapılmış olsa bile- geçersizdir. Bu halde de iflas takibi kesinleşir. Bu takip yolunda itiraz, diğer tarafa (alacaklıya) tebliğ edilecek nüshadan, dolayısıyla alacaklı sayısından bir fazla dilekçe ile yapılır (İİK 171/II-b.3, 172/c.1). İtiraz dilekçesinin bir nüshası, derhal alacaklıya tebliğ olunur (İİK 172/c.2).

Borçlunun, ödeme emrine itirazını/itirazlarını beş gün içinde ileri sürmemesinin sonucu, iflas takibinin kesinleşmesidir⁴¹.

devam etmek isteyen alacaklı, borçlunun itirazını hükümden düşürmek amacıyla ya itirazın iptali davası açmalı (İİK 67) ya da itirazın kaldırılmasını icra mahkemesinden talep etmelidir (İİK 68-70).

⁴⁰ Genel iflas yolu ile takipte ise, ödeme emrine itiraz süresi yedi gündür (İİK 155).

İtiraz takibe şöyle etki eder: Ödeme emrine süresi içinde (beş gün) itiraz edilmesi ile birlikte iflas takibi durur. Bunun üzerine alacaklı, borçlunun itirazının kaldırılması ve iflasına karar verilmesi istemleriyle asliye ticaret mahkemesinde iflas davası açabilir (İİK 174/c.1). Asliye ticaret mahkemesi, iflas davasını, genel iflas yoluna ilişkin hükümlere, özellikle İİK 158'e göre karara bağlar (İİK 174/c.2, 176). Buna göre, ticaret mahkemesi, yapacağı inceleme sonucunda borçlunun itirazını yerinde bulmazsa, itirazı kaldırır ve borçluya bir depo emri verir (depo kararı). Borçlu faiz ve giderleri ile birlikte borcunu alacaklıya öder veya mahkeme veznesine depo ederse, mahkeme iflas davasının reddine hükmeder. Borçlu bunlardan birini yapmazsa, mahkeme, depo kararından sonraki ilk oturumda borçlunun iflasına karar verir (İİK 158/II).

2) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte imzaya itiraz

İmzaya itiraz, borçlunun, takibe konu kambiyo senedindeki (kendisine ait) imzayı inkar etmesi, bu imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürmesidir (İİK 168/I-b.4, 170/I). Burada kambiyo senedindeki imzanın inkar edilmesinden, başka bir deyişle borçlunun senetteki imzanın kendisine ait olmadığını iddia etmesinden bahsedildiğine göre, takip borçlusu cirantanın, kendi imzası dışındaki imzalara (düzenleyenin, lehtarın ve varsa başka ciranta/cirantaların imzalarına); takip borçlusu düzenleyenin, yine kendi imzası dışındaki imzalara (lehtarın ve varsa ciranta/cirantaların imzalarına) itiraz edemeyeceğini belirtelim. Kaldı ki, TK 677'de [TK 778/II-(d), 818/I-(c)] öngörülen imzaların istiklali (bağımsızlığı) ilkesi gereği, kambiyo senedine imzasını koyan kişinin (borçlunun) o kambiyo senedinden sorumluluğu, diğer imzaların geçerliliğine bağlı değildir; senede imzasını koyan kişi, diğer imzaların sahte olduğunu ileri sürerek, sorumluluktan kurtulamaz.

Borçlu, imzanın kendisine ait olduğunu inkar ediyorsa, bunu, beş günlük itiraz süresi içinde açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmelidir (İİK 170/I-c.1, 168/I-b.4). Aksi halde, kambiyo senedindeki imza -o takip bakımından- kendisine (borçluya) ait sayılır (İİK 168/I-b.4). Borçlu bu itirazını usulüne uygun olarak (süresi içinde, icra mahkemesi nezdinde ve dilekçe ile) ileri sürmüştü, satış dışındaki hiçbir icra takip işlemi durmaz (İİK 170/I-c.2)⁴².

İcra mahkemesi, İİK 68/a'nın dördüncü fıkrası gereğince HUMK'un bilirkişiye ait hükümleri ile aynı Kanun'un 309 uncu maddesinin 2, 3 ve 4 üncü fıkraları ve 310, 311 ve 312 nci maddeleri hükümlerini⁴³ uygulayarak yapacağı inceleme sonucunda, inkar edilen imzanın borçluya ait olmadığına kanaat getirirse, itirazın kabulüne karar verir. İtirazın kabulü kararı ile takip durur. Alacaklının genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır (İİK 170/III-c.1-3).

⁴¹ Takibin kesinleşmesinin sonucu hakkında bkz. aşağıda III./1./"4) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte ödeme emrine itiraz edilmemesi halinde iflas davası."

⁴² Bu halde icra mahkemesi, gerek borçlunun istemi üzerine gerekse re'sen, duruşmadan önce yapacağı incelemede İİK 170/II uyarınca takibin geçici olarak durdurulmasına karar verebilir.

⁴³ "HMK'nın bilirkişiye ait hükümleri ile 211 inci maddesinin 1 inci fıkrasının (b) bendi, 208 inci maddesinin 2 nci fıkrası ve 217 nci maddesi hükümleri" şeklinde anlaşılacaktır. HUMK 312'ye HMK'da yer verilmemiştir.

İnkar edilen imzanın borçluya ait olduğu anlaşılırsa ve itiraz ile birlikte takip geçici olarak durdurulmuşsa, borçlu sözü edilen senede dayanan takip konusu alacağın % 20'sinden aşağı olmamak üzere inkar tazminatı ile takip konusu alacağın % 10'u oranında para cezasına mahkum edilir ve itirazı reddedilir. Borçlu menfi tespit veya istirdat davası açarsa, hükmolunan tazminatın ve para cezasının tahsili dava sonuna kadar ertelenir (tehir olunur) ve davanın borçlu lehine sonuçlanması halinde daha önce hükmedilmiş olan tazminat ile para cezası kalkar (İİK170/III-c.4, 5).

İcra mahkemesi, itirazın kabulüne karar verirse, senedi takibe koymakta kötü niyetli veya ağır kusurlu bulunduğu takdirde alacaklıyı, senede dayanan takip konusu alacağın %20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata ve alacağın % 10'u oranında para cezasına mahkum eder. Alacaklı genel mahkemede dava açarsa, para cezasının tahsili dava sonuna kadar ertelenir ve bu davayı kazarırsa hakkında verilmiş olan para cezası kalkar (İİK 170/IV).

3) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte borca itiraz

Yukarıda açıkladığımız “imzaya itiraz” dışında borçlunun ileri sürebileceği bütün itiraz sebepleri “borca itiraz” kapsamındadır. Örneğin, borçlu olunmadığı, borcun ödendiği, ertelendiği, zamanaşımına uğradığı ve icra dairesinin takipte yetkili olmadığı gibi.

Borçlunun, borca itirazlarını, icra mahkemesine *sebepleri ile birlikte* bildirmesi gerekir (İİK 168/I-b.5). Bununla birlikte, İİK 170b'deki yollama dolayısıyla kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte uygulanacak olan İİK 63'e göre, itiraz eden borçlu, icra mahkemesinde, alacaklının dayandığı senet metninden anlaşılın itiraz sebeplerini ise ileri sürebilir; bunlar dışında olup da ödeme emrine itiraz ederken ileri sürdüğü itiraz sebeplerini değiştiremez ve bunları genişletemez. Buna göre, örneğin borca itirazında sebep bildirmemiş, sadece “İtiraz ediyorum.” veya “Borcum yoktur.” şeklinde bir beyan ileri sürmüş olan borçlu, icra mahkemesindeki ilk duruşmada, takip konusu kambiyo senedinin metninden anlaşılın, borcun zamanaşımına uğradığı itirazını ileri sürebilir. Aynı şekilde, borçlu, itirazında sebep bildirmiş, örneğin borcu ödendiğini ileri sürmüştü bile, icra mahkemesindeki ilk duruşmada borcun zamanaşımına uğradığını ileri sürebilir. Kambiyo senedinin metninden anlaşılınmayan itiraz sebepleri (icra dairesinin yetkili olmadığı, borcun ödendiği vb.) ise, tekrar belirtelim, icra mahkemesi önünde ileri sürülemez.

Borçlunun borca itirazı halinde uygulanacak usul, **İİK 169a**'da “İtirazın incelenmesi” kenar başlığı ile düzenlenmiştir.

Buna göre:

İcra mahkemesi, itirazların incelenmesi için iki tarafı en geç otuz gün içinde duruşmaya çağırır. İcra mahkemesi hakimi, duruşma sonucunda borcun olmadığının⁴⁴ ya da itfa⁴⁵ veya imhal edildiğinin⁴⁶ resmi veya (alacaklı tara-

⁴⁴ Borçlunun borcu olmadığına yönelik itirazı, örneğin takip dayanağı kambiyo senedinin; yetkili olmayan bir kişi veya yetkisini aşan temsilcisi tarafından imzalandığı (TK 678), hatır senedi olduğu, anlaşmaya aykırı bir şekilde doldurulduğu (TK 680), metninin değiştirildiği (tahrif edildiği, TK 748) gibi sebeplere dayanabilir.

findan) imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispatı⁴⁷ halinde itirazı kabul eder. Borçlu yetki itirazında bulunmuşsa, icra hakimi, yetki itirazını inceleyip, taraflar gelme de gereken kararı verir (**birinci fıkra**).

İcra hakimi, borçlunun itiraz dilekçesine ekli olarak ibraz ettiği belgelerden borcun itfa veya imhal edildiği ya da senedin metninden zamanaşımına uğradığı veya borçlunun borcunun bulunmadığı yahut icra dairesinin yetkili olmadığı kanaatine varırsa, itirazın esası hakkındaki kararına kadar, icra takibinin geçici olarak durdurulmasına karar verebilir (**ikinci fıkra**).

Borçlunun ibraz ettiği belge altındaki imza alacaklı tarafından inkar edilirse, icra hakimi İİK 68/a maddesindeki usule göre yapacağı inceleme sonucunda imzanın alacaklıya ait olduğuna kanaat getirirse, borçlunun itirazının kabulüne karar verir ve alacaklıyı, sözü edilen belgenin içerdiği veya ilgili olduğu değer veya miktarın % 10'u oranında para cezasına mahkum eder. Alacaklı otuz gün içinde yapılacak duruşmaya gelmediği takdirde, icra hakimi, alacağın itiraz edilen kısmı için icranın geçici olarak durdurulmasına karar verebilir. Bunun üzerine alacaklı, en geç altı ay içinde icra hakimi önünde duruşma talep ve belgedeki imzanın kendisine ait olmadığını ispat ederek, takibin devamına karar alabilir. İcra hakimi, imzanın alacaklıya ait olmadığını karar verirse borçluyu, sözü edilen belgenin içerdiği değer veya miktarın % 10'u oranında para cezasına mahkum eder (**üçüncü fıkra**).

İcra hakimi, borçlunun zamanaşımını itirazını⁴⁸ alacaklının ibraz ettiği kambiyo senedindeki tarihe göre⁴⁹ haklı bulur ve alacaklı da zamanaşımının

⁴⁵ Borcun itfa edildiği yönündeki itiraz, ödeme, takas, ibra ve yenileme gibi sebeplere ilişkindir.

⁴⁶ Borcun imhal edildiği (ertelendiği) itirazı, alacaklının, borcunu ödemesi için borçluya bir süre verdiğiye yöneliktir. Örneğin, çekin belirli bir tarihten önce tahsil edilemeyeceğine ilişkin sözleşme, İİK 168/I-b.5'teki mehil anlamındadır (12. HD., 04.03.2003 t. ve E. 2003/3209, K. 2003/4138 sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁷ 12. HD.'nin "...Somut olayda, borçlunun ödeme iddiasına kanıt olarak ibraz etmiş olduğu 7.2.2002 tarihli tahsilat makbuzunda takip konusu çeklerin keşide tarihleri ve numaraları gösterilmek suretiyle, makbuzun çek teslimine dair bölümü işaretlenmiş, nakit ödeme ile ilgili bölüm boş bırakılmıştır. Bu olgular birlikte değerlendirildiğinde; ileriki tarihli çek keşide eden borçlunun, bu çekleri 7.2.2002 tarihinde alacaklıya teslim ettiği ve çeklerin alındığına dair 7.2.2002 tarihli tahsilat makbuzunun düzenlendiği, anılan makbuzun takip konusu çek karşılıklarının ödendiğine dair bir belge olmadığı kuşku ve duraksamadan uzaktır." şeklindeki 12.05.2004 t. ve E. 2004/12-297, K. 2004/291 sayılı kararı için bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

⁴⁸ Borçlunun İİK 168/I-b.5 kapsamında 5 gün içinde ileri süreceği zamanaşımını itirazı, elbette takibin kesinleşmesinden önceki devreye ilişkin zamanaşımını itirazıdır (12. HD., 03.03.2006 t. ve E. 2006/917, K. 2006/4240, 23.06.2011 t. ve E. 2011/12553, K. 2011/13118 ve 06.12.2011 t. ve E. 2011/8652, K. 2011/26817 sayılı kararlar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası). Takibin kesinleşmesinden sonraki devrede borcun zamanaşımına uğradığı itirazı ise, süreye tabi olmaksızın ileri sürülebilir (12. HD., 20.01.2010 t. ve E. 2009/29987, K. 2010/1174 sayılı karar, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

⁴⁹ Kambiyo senedinin poliçe - bono - çek olmasına göre TK'nın 749, 778/I-(h) yollaması ile 749 ve 814 üncü maddeleri uyarınca alacaklının tevdi ettiği kambiyo senedinin zamanaşımına uğradığı tespit edilse de, alacaklı, zamanaşımının kesildiğini (TK 750) veya

kesildiğini⁵⁰ veya tatil edildiğini resmi veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispat edemezse, itirazın kabulüne, aksi halde reddine karar verir (**dördüncü fıkra**).

İtirazın kabulü kararı ile takip durur. Alacaklının genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır. Alacaklı genel mahkemede dava açarsa, inkar tazminatı ve para cezasının tahsili dava sonuna kadar ertelenir ve bu davayı kazarırsa hakkında verilmiş olan inkar tazminatı ile para cezası kalkar (**beşinci fıkra**).

Borçlunun itirazının icra mahkemesince esasa ilişkin nedenlerle kabulü halinde kötü niyeti veya ağır kusuru bulunan alacaklı, takip konusu alacağın % 20'sinden aşağı olmamak üzere; takip geçici olarak durdurulmuş ise itirazın reddi halinde borçlu, diğer tarafın isteği üzerine takip konusu alacağın % 20'sinden aşağı olmamak üzere tazminata mahkum edilir. Borçlu menfi tespit davası ve istirdat davası açarsa yahut alacaklı genel mahkemede dava açarsa, hükmolunan tazminatın tahsili dava sonuna kadar ertelenir ve dava lehine sonuçlanan taraf için daha önce hükmedilmiş olan tazminat kalkar (**altıncı fıkra**).

İtirazın reddi kararına karşı istinaf yoluna başvurulması hiçbir icra işlemini durdurmaz. İcra işlemlerinin durdurulabilmesi; borçlunun, İİK 33/III'e göre teminat göstermiş olmasına bağlıdır (**yedinci fıkra**).

4) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte ödeme emrine itiraz edilmemesi halinde iflas davası

Yukarıda, ödeme emrine itirazın iflas takibini durdurduğu, alacaklının İİK 174 uyarınca borçlunun itirazının kaldırılması ve iflasına karar verilmesi istemleriyle asliye ticaret mahkemesinde iflas davası açabileceğine değinilmişti.

Borçlunun ödeme emrine itiraz etmemesi, daha önce belirtildiği üzere, takibin kesinleşmesi sonucunu doğurur. Bunun üzerine alacaklı, bu kere İİK 173 uyarınca borçlunun süresi içinde (beş gün) ödeme emrine itiraz etmediğini tevsik eden ödeme emri nüshası ile birlikte asliye ticaret mahkemesinde iflas davası açarak, borçlunun iflasına karar verilmesini isteyebilir (İİK 173/I).

Asliye ticaret mahkemesi, iflas takibi kesinleştiği için, alacaklının iflas talebini, yani iflas davası açtığını İİK 166/II'de belirtildiği şekilde ilan eder. İflas talebinin ilanından itibaren on beş gün içinde diğer alacaklılar, davaya müdahale veya itiraz ederek, iflası gerektiren bir durum olmadığını ileri sürebilir ve

durduğunu (BK 153), icra mahkemesi önünde resmi veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispat edebilir. Bu halde borçlunun itirazı reddedilir, aksi halde kabul edilir.

⁵⁰ Zamanaşımını kesen haller, i) dava açılması, ii) takip talebinde bulunulması, iii) davanın ihbar edilmesi ve iv) alacağın iflas masasına bildirilmesidir (TK 750). 12. HD.'nin "...İcra takip dosyasının incelenmesinde alacaklı vekili tarafından takip talebinde bulunduktan sonra borçlunun tebligata yarar adresinin araştırılmasının istendiği ve borçlunun yeni adresine ödeme emri tebliğinin talep edildiği tespit edilmiştir. Anılan talepler, takibin devamını sağlamaya yönelik icra takip işlemleri olmakla, zamanaşımını keser." şeklindeki 05.10.2010 t. ve E. 2010/9447, K. 2010/22110 sayılı kararında (Bkz. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası), senet alacaklısı tarafından yapılan icra takip işlemleri ile de zamanaşımının kesildiği vurgulanmıştır.

mahkemeden alacaklının iflas talebinin reddini isteyebilirler (İİK 173/II). Mahkeme, davaya müdahale veya itiraz eden alacaklıları dinledikten sonra alacaklının iflas talebinin yerinde olmadığı kanaatine varırsa, iflas davasını reddeder. Mahkeme, davaya müdahale veya itiraz eden alacaklıları dinledikten sonra bunların itirazlarını reddederse ya da iflas davasının açıldığının ilan edilmesinden itibaren on beş gün içinde hiçbir alacaklı davaya müdahale veya itiraz etmez ise, alacaklının iflas talebini incelemeye geçer.

Bu incelemesinde asliye ticaret mahkemesi, borcun ödenmediğini, itiraz ve şikayette de bulunulmadığını tespit ederse, yedi gün içinde faiz ve icra masrafları ile birlikte borcun ifa veya o miktar meblağın mahkeme veznesine depo edilmesini emreder. Bu emir yerine getirilmezse, borçlunun iflasına karar verilir. Şu kadar ki, borçlu ödeme emrinde yazılı müddetin geçmesinden sonra borcu ödemediğine dair resmi bir belge ibraz ederse, iflas yolu ile takip talebi ve iflas davası düşer (İİK 173/III)

Borçlu, kusuru olmaksızın bir engel nedeniyle beş gün içinde ödeme emrine itiraz edememiş ise, asliye ticaret mahkemesi nezdinde gecikmiş itirazda (İİK 65) bulunabilir. Mahkeme, mazereti yerinde görürse, iflas davasını İİK 174 uyarınca karara bağlar (İİK 173/IV). O halde, mahkeme, İİK 158/II uyarınca iflas davasını karara bağlar. Bu kapsamda, yapacağı inceleme sonucunda borçlunun gecikmiş itiraz yolu ile sonradan ileri sürdüğü itirazını yerinde bulmazsa, itirazı kaldırır ve borçluya bir depo emri verir. Borçlu faiz ve giderleri ile birlikte borcunu alacaklıya öder veya mahkeme veznesine depo ederse, mahkeme, iflas davasının reddine hükmeder.

Borçlu bunlardan birini yapmazsa, asliye ticaret mahkemesi, depo kararından sonraki ilk oturumda borçlunun iflasına karar verir.

Ödeme emrine itiraz etmemiş, bu suretle hakkındaki takip kesinleşmiş olan borçlu, borçlu olmadığı bir parayı ödemek zorunda kalırsa, alacaklıya karşı İİK 72 uyarınca istirdat davası açabilir (İİK 175).

3. ŞİKAYET

Şikayet, icra ve iflas dairelerinin kanuna aykırı olan veya hadiseye uygun olmayan işlemlerinin iptali ya da düzeltilmesini veyahut yerine getirilmeyen ya da sebepsiz sürüncemede bırakılan bir hakkın yerine getirilmesini sağlamak için başvuru, icra ve iflas hukukuna özgü bir kanun yoludur. Şikayet, esas itibarıyla İİK 16-18 ve 22'de düzenlenmiş olup, burada sadece kurumun kambyo senetlerine özgü takipteki yeri açıklanmıştır.

Kambyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte şikayete yukarıda yeri geldikçe uzun uzadıya değinildiğinden, bununla ilgili açıklama, kurumun öngörüldüğü düzenlemelerin hatırlatılması ve daha önce bahsedilenlerin özetlenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

Şunu ekleyelim: Borçlu hem şikayet hem de itiraz sebeplerini bildirmiş, daha sonra şikayetlerini geri almışsa, borçlunun itirazlarının incelenmesi gerekir; bunlar incelenmeden davanın reddine karar verilemez⁵¹.

⁵¹ HGK, 07.12.2011 t. ve E. 2011/12-648, K. 2011/736 sayılı karar (Kazanıcı İçtihat Bilgi Bankası).

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe ilişkin İİK 168/I-b.3'te, takip dayanağı senet kambiyo senedi vasfını haiz değilse beş gün içinde icra mahkemesine şikayet edilmesi gereği, bu takip yolunda icra müdürünün düzenleyip borçluya göndereceği ödeme emrinde bulunması gereken kayıtlardan biri olarak gösterilmiştir. Öyle ise, takip dayanağı senedin kambiyo senedi vasfına sahip olmadığı, İİK 16/I'den ayrılarak, daha kısa (beş günlük) sürede ileri sürülebilecek bir şikayet sebebi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, "Borçlunun kambiyo hukuku bakımından şikayeti" başlıklı İİK 170a'nın birinci fıkrasında, borçlunun, alacaklının takip hakkı olmadığını İİK 168/I-b.3 uyarınca şikayet yolu ile ileri sürebileceği belirtilmiştir. Buna göre, borçlu, alacaklının kambiyo senedinin yetkili hamili olmadığını veya kendisinin kambiyo senedi uyarınca sorumlu olmadığını (Bu ikinci hal de, alacaklının takip hakkı bulunmadığına işaret eder.), yine beş günlük süre içinde bir şikayet sebebi olarak icra mahkemesinde ileri sürebilecektir. İİK 170a/II'de, icra mahkemesinin, süresinde yapılmış şikayet dolayısıyla usulü çerçevesinde kendisine intikal eden işlerde takibin dayanağı olan kambiyo senedinin bu niteliği haiz olmadığını veya alacaklının kambiyo hukuku gereği olarak takip hakkına sahip bulunmadığını re'sen gözeterek takibi iptal edebileceği de öngörülmüştür.

"İtiraz" kapsamında olmayıp, birer şikayet sebebi olan diğer hususlar ise, İİK 16/I uyarınca bu kere yedi günlük şikayet süresi içinde ileri sürülecektir. Daha önce işaret ettiğimiz, senedin vadesinin gelmediği ve kambiyo senedinin aslının ve borçlu adedi kadar onaylı örneğinin icra takip talebine eklenip icra dairesine tevdi edilmediği, bu şikayet sebeplerindedir.

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte ise şikayet; yukarıda açıklanan, bu özel takip yolundaki itiraz ile aynı hükümlere tabidir. Şöyle ki, burada da; süre (şikayet süresi) beş gündür, şikayet alacaklıya tebliğ edilecek nüshadan bir fazla dilekçe ile icra dairesine yapılır, dilekçenin bir nüshası derhal alacaklıya tebliğ olunur, borçlu her türlü şikayet sebebini sebepleri ile birlikte bildirir, şikayeti inceleyecek merci iflas davasına bakan ticaret mahkemesidir, alacaklı borçlunun şikayeti üzerine açacağı iflas davasında şikayetin kaldırılmasını ister (İİK 171/I-b.3, 172, 174/c.1).

Bütün bu şikayet sebeplerinin ileri sürülmesinde süre, kambiyo senetlerine özgü haciz yol ile takiptekinden farklı olarak, aynıdır (beş gün).

Borçlu ödeme emrine karşı şikayet ve itiraz sebeplerini, ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren beş gün içinde icra dairesine birlikte bildirmiş (İİK 172/c.1) ve bunun üzerine alacaklı, bu şikayet ve itiraz sebeplerinin kaldırılmasını ve borçlunun iflasına karar verilmesini asliye ticaret mahkemesinden istemişse (İİK 174/c.1), mahkeme; öncelikle şikayet sebeplerini inceler, bunları yerinde görürse, itiraz sebeplerini incelemeyen iflas davasını reddeder; borçlunun ileri sürdüğü şikayet sebeplerini yerinde görmezse, bu kere borçlunun itiraz sebeplerini inceler ve sonucuna göre iflas davasını ya reddeder ya da borçlunun itirazını kaldırır ve ona bir depo emri verir. Elbette borçlu, icra dairesine, sadece şikayet sebebini/sebeplerini de bildirmiş olabilir. Bu ihtimalde, alacaklı, açacağı iflas davasında, sadece borçlunun ileri sürdüğü bu sebebin/sebeplerin kaldırılması ile borçlunun iflasına karar verilmesini isteyecektir.

Burada borçlunun, iflas davasına bakan asliye ticaret mahkemesinde, icra dairesine bildirmedeği itiraz sebeplerini ileri süremeyeceği belirtilmektedir⁵².

III. UYGULANACAK DİĞER HÜKÜMLER VE MÜŞTEREK HÜKÜMLER

1. UYGULANACAK DİĞER HÜKÜMLER

1) Genel haciz yolu ile takibin kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe de uygulanan hükümleri

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip özel bir takip yolu olmakla beraber, genel haciz yolu ile takibe ilişkin İİK 61/II-V ve İİK 62-72, bu özel takip usulüne ilişkin hükümlere aykırı olmadıkça, burada da uygulanma yeteneğine sahiptir (İİK 170b).

Buna göre:

- Müşterek borçlular aynı zamanda takip ediliyorlarsa hepsinin veya bir kısmının bir temsilci tarafından temsil edilmeleri hali dışında ödeme emrinin her birine ayrı ayrı ödeme emri tebliğ edilmesi gerekir. Bir borçlu hakkında aynı günde birden fazla takip talebi varsa, icra dairesi, bunların ödeme emirlerini aynı zamanda tebliğe gönderir. Kanunen eklenmesi gereken müddetler saklıdır. Borçlu hakkında bir icra dairesinde ayrı ayrı günlerde birden fazla takip talebinde bulunulmuş ise, bunlardan hiçbirinde kendisinden daha eski olan talepten önce ödeme emri tebliğe gönderilemez (İİK 61/II-V).
- Borçlu, icra mahkemesinde, takip dayanağı senedin metninden anlaşılanlar dışında, itiraz sebeplerini değiştiremez ve genişletemez (İİK 63).
- Ödeme emrine itirazdan veya itiraz süresinin geçmesinden sonra, ödeme emrinin bir nüshası alacaklıya verilir (İİK 64).
- Borçlu, İİK 65 uyarınca gecikmiş itirazda bulunabilir.
- Ödeme emrine itiraz süresi içinde (beş gün) yapılmamış ise, alacaklının talebi üzerine icra dairesi icra takip işlemlerine alacağın tamamı için devam eder (İİK 66).
- İcra mahkemesi, ödeme emrine itiraz hakkındaki incelemesini duruşmalı olarak yapar (İİK 70).
- Borcun takip kesinleştikten sonra itfa veya imhal edilmesi ya da zamanaşımına uğraması halinde, borçlu, icra mahkemesinden, takibin iptalini veya ertelenmesini ya da geri bırakılmasını isteyebilir (İİK 71).
- İcra mahkemesi borçlunun itirazının reddine karar verirse, borçlu menfi tespit veya istirdat davası açabilir (İİK 72).
- Genel haciz yolu ile takipte; ödeme emrine itirazın süresi ve şekli düzenleyen İİK 62, itirazın iptali davasını düzenleyen İİK 67, itirazın kesin olarak kaldırılmasına ilişkin İİK 68 (ve bununla ilgili İİK 68b) ve itirazın geçici olarak kaldırılmasına ilişkin İİK 68a, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte uygulanmaz.

⁵² Kuru, s.975.

2) Genel iflas yolu ile takibin kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe de uygulanan hükümleri

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip de özel bir takip yolu olmakla beraber, genel iflas yolu ile takibe ilişkin İİK 156/IV ve İİK 157-166 burada da uygulanır (İİK 176).

Buna göre; iflas davasının açılma süresi (ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıllık hak düşürücü süre), iflas talebinin geri alınması ve yenilenmesi, yargılama usulü, muhafaza tedbirleri, masrafların paylaşılması, defter tutulması, iflas kararı ve tebliği, iflas kararının gerekli yerlere bildirilmesi, ilanı ve temyiz edilmesi, kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte de uygulanır.

2. MÜŞTEREK HÜKÜMLER

Kambiyo senetlerine özgü hem haciz hem de iflas yolu ile takibe uygulanan (takibin kabulü şartlarını gösteren) İİK 167 dışında, İİK 176b'de, "Müşterek hükümler" başlığı altında bu takip yollarının ikisinde de uygulanacak bir düzenleme daha getirilmiştir.

Buna göre:

- İcra dairesi, İİK 60 ve 64 gereğince alacaklıya ödeme emrinin bir nüshasını verir. Borçluya, itiraz ettiğine ilişkin bedava ve pulsuz bir belge verilir (İİK 176a).

- Bir kambiyo senedinin borçlusu birden fazla olup da, hepsi iflası tabi kişilerden ise, alacaklının bunlar hakkında aynı talepte (haciz veya iflas) bulunması gerekir. Bu halde, borçlu itiraz ettiğinde talebin mahiyetine göre İİK 169, 169a, 170 ve 174. maddeler hükümleri uygulanır. Bir senetle takip edilen borçlular içinde iflası tabi olmayan bir kişi bulunup da, alacaklı iflası tabi olanlar aleyhine iflas, tabi olmayan kişi aleyhine haciz yoluna gitmek isterse, bu yollara özgü ayrı iki takip talebinde bulunmak zorundadır. Bu halde, takip taleplerinden birine kambiyo senedinin icra müdürü tarafından onaylanmış bir sureti eklenir. İcra müdürü, senedin bu suretine, senedin aslının kendisinde bulunduğunu yazar (İİK 176b).

IV. KAMBYO SENETLERİNE ÖZGÜ TAKİP YOLLARININ GENEL HACİZ VE İFLAS YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1. GENEL OLARAK

Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip, genel haciz yolu ile takipten sadece takibin ilk iki aşaması olan "takip talebi" ve "ödeme emri" bakımından farklılıklar arz eder. Bunlardan sonraki haciz, paraya çevirme ve paraların paylaşılması aşamaları her iki takip yolunda aynıdır.

Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip ile genel iflas yolu ile takip arasında, şekli bazı farklılıklar dışında, esasen büyük benzerlikler vardır.

Yukarıda yeri geldikçe değinilmişse de, kambiyo senetlerine özgü takip haciz yolu ile takip ile genel haciz yolu ile takip ve kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip ile genel iflas yolu ile takip arasındaki **en temel farklılıklara** bu bölümde bir kere de toplu olarak işaret edelim.

2. KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİP - GENEL HACİZ YOLU İLE TAKİP

1) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe, alacağın rehinle temin edilmiş olması halinde, önce rehnin paraya çevrilmesine gerek olmadan başvurulabilir. Genel haciz yolu ile takipte ise, önce rehne başvurma zorunluluğu söz konusudur.

2) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte alacaklı, takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar onaylı örneğini eklemek zorundadır. Genel haciz yolu ile takipte ise, böyle bir zorunluluk, hatta takibin bir senede dayanması zorunluluğu bile bulunmamaktadır.

3) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte icra müdürü, borçluya ödeme emri göndermeden önce, alacaklının tevdi ettiği senedin kambiyo senedi vasfında olup olmadığını ve vadesinin gelip gelmediğini incelemek zorundadır. Senede dayanan genel haciz yolu ile takipte bile, icra müdürü, senedin vadesini incelemekle yükümlü değildir.

4) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte icra müdürü, alacaklının takip talebi üzerine, borçluya hemen bir ödeme emri gönderir. Genel haciz yolu ile takipte ise, ödeme emri üç gün içinde düzenlenip borçluya gönderilir.

5) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte itiraz süresi beş gündür. Genel haciz yolu ile takipte ise, yedi gündür.

6) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte bazı şikayet sebeplerinin ileri sürülmesi beş günlük süreye tabidir (İİK 168/I-b.3, 170a/I). Genel haciz yolu ile takipte ise, şikayet süresi her halde yedi gündür.

7) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte ödeme emrine itiraz icra mahkemesi nezdinde ileri sürülür. Genel haciz yolu ile takipte ise, borçlu, ödeme emrine itirazını icra dairesine bildirmek zorundadır (İİK 62/I-c.1).

8) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte ödeme emrine itiraz dilekçe ile yapılmak zorundadır. Genel haciz yolu ile takipte ise, ödeme emrine itiraz dilekçe ile veya sözlü olarak yapılabilir (İİK 62/I-c.1).

9) Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte ödeme emrine itiraz satıştan başka hiçbir icra takip işlemini durdurmaz. Genel haciz yolu ile takipte ise, ödeme emrine itiraz ile birlikte takip durur (İİK 66/I), takibe itiraz giderilinceye kadar devam edilemez ve takibe devam etmek isteyen alacaklının, borçlunun itirazını hükümden düşürmek amacıyla ya itirazın iptali davası açması (İİK 67) ya da itirazın kaldırılmasını icra mahkemesinden talep etmesi (İİK 68-70) gerekir.

3. KAMBIYO SENETLERİNE ÖZGÜ İFLAS YOLU İLE TAKİP - GENEL İFLAS YOLU İLE TAKİP

1) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takibe, alacağın rehinle temin edilmiş olması halinde, önce rehnin paraya çevrilmesine gerek olmadan başvurulabilir. Genel iflas yolu ile takipte ise, önce rehne başvurma zorunluluğu söz konusudur.

2) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte alacaklı, takip talebine kambiyo senedinin aslını ve borçlu adedi kadar onaylı örneğini eklemek zorun-

dadır. Genel iflas yolu ile takipte ise, böyle bir zorunluluk, hatta takibin bir senede dayanması zorunluluğu bile bulunmamaktadır.

3) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte icra müdürü, borçluya ödeme emri göndermeden önce, alacaklının tevdi ettiği senedin kambiyo senedi vasfında olup olmadığını ve vadesinin gelip gelmediğini re'sen incelemek zorundadır. Senede dayanan genel iflas yolu ile takipte bile, icra müdürü, senedin vadesini incelemekle yükümlü değildir.

4) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte icra müdürü, alacaklının takip talebi üzerine borçluya hemen bir ödeme emri gönderir. Genel iflas yolu ile takipte ise, ödeme emri üç gün içinde düzenlenip borçluya gönderilir.

5) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte şikayet ve itiraz süreleri beş gündür. Genel iflas yolu ile takipte ise, yedi gündür.

6) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte ödeme emrine şikayet dilekçe ile icra dairesine yapılır ve iflas davasına bakan asliye ticaret mahkemesince incelenir. Genel iflas yolu ile takipte ise, ödeme emrine şikayet sözlü veya yazılı olarak icra mahkemesi nezdinde ileri sürülür ve icra mahkemesince incelenir.

7) Kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takipte ödeme emrine şikayet ve itiraz dilekçesinin bir nüshası alacaklıya tebliğ edilir. Genel iflas yolu ile takipte ise, böyle bir tebliğ zorunluluğu bulunmamaktadır.